GLOBALLASHGAN JAMIYATDA MEDIATARBIYA VA MEDIAMADANIYAT MUAMMOLARI

Ortiqova Nargiza Akramovna
Qo`qon davlat pedagogika institut dotsenti

Annotatsiya: mediamadaniyat XX asrda ommaviy axborot vositalari ta’siri ostida paydo bo’lgan va shakllangan zamonaviy termini anglatib keladi. Bu atama ommaviy axborot vositalari (asosan televideniye, shuningdek, matbuot, radio va filmlar) nafaqat jamoatchilik fikriga, balki did va qadriyatlarga ko’rsatadigan umumiy va intellektual ta’sirni anglatadi. Maqolada mediamaniyat tushunchasi va uning bugungi kunda tutgan o’rni haqida so’z boradi.

Kalit so‘zlar: mediamadaniyat, madaniyatshunoslik, sivilizatsiya, ommaviy axborot vositalari, televideniye, matbuot, ommaviy madaniyat, global tarmoq.

Аннотация: в государстве рассмотрена изучаемая исследователями социология молодежи, ее морально-эстетические взгляды, практика молодежной политики, вопросы позитива и отрицательного виляния молодежных организаций на развитие общества, содержание деструктивных идей мол одежи.

Ключевые слова: политическое действие, политическое сознание, политическая культура, молодежные проблемы, демократическое развитие, духовное развитие

Abstract: the state examines the sociology of youth studied by researchers, its moral and aesthetic views, the practice of youth policy, issues of positive and negative influence of youth organizations on the development of society, the content of destructive ideas of youth.

Key words: political action, political consciousness, political culture, youth problems, democratic development, spiritual development

Davlatimiz mustaqillikni qo'lga kiritgan kundanoq yosh avlodni har tomonlama ma'naviy yetuk va barkamol etib tarbiyalash borasida ko'pgina ulkan ishlar olib borilmoqda. Shulardan biri, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy-barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori misol bo'la oladi. Ayniqsa, globallashuv jarayonida ma'naviy-ahloqiy, milliy qadriyatlarimizga xos ta'lim-tarbiyaning ahamiyati tobora oshib bormoqda. Garchi globallashuv tushunchasi ilk bor 1933-yilda Britaniyalik iqtisodchi Foter tomonidan resurslarni taqsimlash va ulardan foydalanish to'g'risidagi maqolasida ishlatilgan bo'lsada, global hayotning barcha tarkibiy qismlarida globallashuvning muqarrar ta'siri sezilib turadi.

Bugungi globallashuv sharoitida har bir pedagog yosh avlodga ta'lim-tarbiya berish jarayonida ta'limda innovatsiyalardan foydalanib axborot texnologiyalardan va media vositalaridan to'g'ri foydalangan holda intelektual salohiyatli, mustaqil fikrga ega bo'lgan shaxs etib tarbiyalashni o'z oldida muhim vazifa deb hisoblash zarur.

Hammamizga ma'lumki, uchinchi ming yillikning ijtimoiy-madaniy mohiyati jahon iqtisodiyotining globallashuvi, jamiyatni axborotlashtirish, ilmu-fan, texnika, turli xil ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyatining jadal rivojlanishi hamda ma'naviy qadriyatlarning o'zgarishi bilan bevosita bog'liqdir.

XXI sar global axborot asri deb bejiz aytilmagan. Hozirgi globallashuv sharoitida ommaviy axborot vositalarining hayotimizga beqiyos ta'sirini har sohada kuzatish mumkin.

Axbort asri deb nom olgan XXI asrda mamlakat va hududlar o'rtasida axborot almashinuvi kengayib, tobora tezlashdi. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishini dunyo bo'yicha yirik axborotlashgan jamiyatni vujudga keltirdi. Bu, o'z navbatida, davlat va jamiyatlar hayotining barcha sohalarida jiddiy o'zgarishlarga olib kelmoqda.

XX asrning so'nggi choragida "mediamadaniyat" tushunchasining hayotga tatbiq etilishi eng so'nggi axborot texnologiyalarining davr madaniy-kommunikativ holatining barcha jabhalariga inqilobiy ta'siri bilan bog'liq. "Yangi ommaviy axborot vositalari" sohasidagi har qanday yangilik ijtimoiy muhit konturlarida bir nechta o'zgarishlarni keltirib chiqaradi: axborot oqimlari zichligining oshishi, ular tezligining oshishi, yangi ijtimoiy-madaniy hodisalarning paydo bo'lishi. Shu nuqtayi nazardan, mediamadaniyat jamiyatning turli tizimlari o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ramziy almashinuv mexanizmlari orqali ta'minlaydigan ijtimoiy muhit sifatida, shubhasiz, falsafiy, sotsiologik, psixologik tadqiqotlar mediamadaniyat mavzusi qiziqish uyg‘otdi.

Ayni paytda, zamonaviy madaniyat nazariyasining yaratuvchisi sifatida “mediamadaniyat” atamasi axborot jamiyati madaniyatining maxsus turini bildirish uchun kiritildi. Shu bilan birga, yaqin vaqtgacha "ommaviy axborot vositalari" kabi tushunchalar mahalliy fan va amaliyotda keng tarqalgan edi.

Ommaviy axborot vositalari “ommaviy madaniyat”ning texnik ishlab chiqarilishini bildirish uchun kiritilgan XX asr atamasidir, shuning uchun tadqiqotchilar sotsiologiya, iqtisod va boshqa fanlarning tajribalaridan foydalangan holda madaniyat tarixi va nazariyasini qayta ko'rib chiqish imkoniyatiga ega. Ushbu hodisaning paydo bo'lishi vazifalari, maqomi va faoliyat sohasi oldingisiga qaraganda ancha xilma-xil bo'lib borayotgan zamonaviy media muhit, mediabozor, mediamenejment, mediatanqidning yangi mediahaqqati, mediamadaniyatning shakllanishiga olib keldi.

Axborot inqilobi jamiyat asoslarini tubdan o'zgartiradigan omil sifatida e'tirof etilganiga qaramay, yangi telekommunikatsiya va kompyuter texnologiyalari va ularga asoslangan “yangi ommaviy axborot vositalari” bilan bog'liq muammolar asosan har xil turdagi professional muammolar, axborot faoliyati va kam hollarda odamning shaxsiy hayoti uchun xavf tug'diradigan psixologik muammolar sharoitida muhokama qilinadi. Shu bilan birga, aloqa komponenti har qanday

faoliyat turida juda katta rol o'ynaydi va ushbu omilni to'g'ri baholamaslik bir necha salbiy oqibatlarga olib kelishidi.

Yuqorida aytib o'tilganlardan kelib chiqqan holda biz yangi hodisaga quyidagi ta'rifni berishga haqlimiz: mediamadaniyat - bu insoniyat tomonidan madaniy va tarixiy rivojlanish jarayonida ishlab chiqilgan, ijtimoiy ongni shakllantirishga va ijtimoiylashuviga hissa qo'shadigan individual axborot-kommunikatsiya vositalarining to'plamidir. Unga axborot uzatish madaniyati va uni idrok etish madaniyati kiradi; u yoki bu boshqa mediamatnni idrok etish, tahlil qilish, baholash, mediaijodkorlik bilan shug'ullanish, ommaviy axborot vositalari orqali yangi bilimlarni o'zlashtirishga qodir shaxsiyat rivojlanish darajalari tizimi sifatida ham qaralishi mumkin [4]. Yuqorida aytilganlarning hammasi mediamadaniyat jamiyat bilan birgalikda uning ijtimoiy-madaniy modernizatsiyasi sharoitida rivojlanib boradigan dinamik hodisa ekanligini isbotlaydi.

Internetning ulkan imkoniyatlari, unda axborot oqimining tezkorligi, auditoriyaning cheklanmaganligi, o'z maqsadlarini terroristik yo'l bilan amalga oshirishni odat qilib olgan -yovuz kuchlarning manfaatlariga ham xizmat qiladi. Endilikda Internet tizimida yuzlab terroristik saytlarning manzillari aniqlangan. Terrorizm - Internetda o'ta izchil voqelik: saytlar to'satdan paydo bo'ladi va tez-tez formatini o'zgartirib turadi. Kutilmaganda esa, o'z mundarijasini saqlagan holda, ammo manzilini o'zgartirish yo'li bilan ko'zdan g'oyib bo'ladi. Terroristik saytlar asosan uchta auditoriyaga yo'naltirilgan:

1. Avvaldan mavjud va potensial tarafdorlar
2. Xalqaro jamoatchilik fikri
3. Muayyan mamlakat jamoatchiligi.

Ko'pgina mutaxassislar kiberterrorizmning xavfi haqida bot-bot gapirishsada, terroristlar tomonidan Internetdan shunchaki foydalanishni nazardan chetda qoldirar ekanlar. Zamonaviy terroristik guruhlar Internetdan asosan quyidagi besh usul orqali foydalanadilar:

- Psixologik urush
- Reklama va targ'ibot
- Qo'lga tushirish va safarbar etish
- Tizimlar tashkil etish
- Axborot ta'minoti.

Aholini (jamiyatimizni) kiberterrorizm va Internetdagi terroristik saytlardagi harakatlardan himoya qilish bilan birga, bir qator antiterroristik harakatlar majmuini ishlab chiqish talab etilmoqda. Internetdagi faoliyatning ijobiy tomonlari quyidagilar bo'lishi mumkin:

- dunyoqarashning kengayishi;
- obyektiv va negativ axborotlarni qabul qilib, ularni tahlil qilish imkoniyati;
- masofaviy o'qishlarda ishtirok etish imkoniyati;
- axborotlarni tanlash imkoniyati borligi.

Bugungi yoshlarning aksariyati asosiy axborot manbai sifatida internetga murojaat qilishadi. Lekin ularda axborot immuniteti shakllanmagan mish-mishlar dunyosi bo'lmish "Internet" orqali ma'naviyatga salbiy ta'sir vujudga kelishi mumkin. Nega ta'sir qiladi? Balki yoshlar ma'naviyatining yetarli darajada shakllanmaganligi emasmikan? Bugungi kunda yoshlarimiz - turli xil G'arb seriallari ta'sirida, milliy qahramonlarimiz jasoratidan bexabar o'sayotganligi sababli ma'naviyatga chuqur e'tibor qaratmas ekanmiz, ularning zehni o'tkir, dunyo bilimlarini egallagan bo'lishlariga qaramasdan, Vatan manfaati yo'lida xizmat qilishlariga, begona g'oyalarga berilmasligiga kafolat ham berolmaymiz. Ularni eng avvalo Vatanga e'tiqodni, urf-odat va qadriyatimizga sadoqatli qilib tarbiyalasakkina, istalgan buzg'unchi axborotlarga nisbatan mafkuraviy immuniteti shakllanadi, deb o'ylaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. М.: Изд-во АСТ, 2001. 669 с.

2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. М.: ГУ ВШЭ, 2000.

3. Понимание медиа. М.; Жуковский, 2003.

4. Кириллова Н. Медиакультура: от модерна к постмодерну. М., 2005.